

VY_32_INOVACE_DEJ_DRD_19

Digitální učební materiál

Sada: Novověk

Téma: 1. světová válka

Autor: PhDr. Lenka Drdlová

Předmět: Dějepis

Ročník: 4. ročník VG

Využití: Prezentace určená pro procvičení a opakování učiva

Anotace: Materiál vychází ze vzdělávací oblasti Dějepis – dějiny novověku. Žák si zopakuje poznatky z 1. světová válka a procvičí si je v závěrečném opakování.

1. světová válka

Obr. 1

- příčinou se staly nevyřešené problémy a agresivní plány velmocí seskupených v Trojspolku a Dohodě
 - **Německo** (císař **Vilém II.**) - cílem bylo ovládnout střední Evropu a pokračovat na východ, proniknout na Balkán, porazit Británii na moři, získat další kolonie
- Rakousko-Uhersko** - chtělo válkou vyřešit národnostní problémy, získat nová území na Balkáně a na úkor Ruska obě země - centrální mocnosti
- záminkou pro rozpoutání války se stal **atentát** na rakouského arcivévodu **Františka Ferdinanda d'Este**, následníka trůnu, a jeho ženu **Žofii** v bosenském **Sarajevu** **28.6.1914**
 - atentátníkem byl srbský student **Gavrilo Princip** z teroristické skupiny Černá ruka
 - z podpory atentátníků bylo obviněno **Srbsko**, dlouhodobý rakouský protivník
 - **Srbsku** bylo posláno na radu Německa nesplnitelné ultimátum – 23.7.1914 (de facto likvidovalo srbskou samostatnost)

Charakter války:

- útočná a dobyvačná
- vyhrát mohl ten s lepším ekonomickým zázemím
- změna na zákopovou válku
- nové druhy zbraní – tanky, letadla, kulomety
- bojové plyny – chlór, yperit

soupeři:

**Trojspolek – Německo,
Rakousko-Uhersko, Itálie**
(na začátku války neutrální)

**Trojdhoda – Francie, Velká
Británie, Rusko**

Fáze války:

srpen – prosinec 1914

- útočná válka
- 3 fronty

1915 – 1916

- zákopová válka
- 2 fronty
- největší bitvy

1917 – 1918

- vyčerpanost armád
- revoluce v Rusku
- zapojuje se USA

březen – listopad 1918

- jedna fronta

mapa mocenských bloků před 1. sv. válkou

Obr. 2

Průběh 1. světové války

28.7.1914 byla vyhlášena válka (Srbskému království)

- **Rusko** mobilizuje armádu na pomoc Srbům
- **Německo** vyhlašuje válku Rusku (1.8.1914), a tak se aktivizovaly všechny spojenecké smlouvy
- 3. srpna bylo **Německo** ve válce s **Francií**
- 4. srpna vyhlásila **Velká Británie** válku **Německu**
- vypukl celoevropský konflikt
- **Itálie** zůstala neutrální
- koncem srpna vyhlásilo válku **Německu** také **Japonsko**

Počátek bojů. Zákopová válka

- **Německo** - **blesková válka** - porušili neutralitu **Belgie** a obchvatem ze severu se blížili k Paříži
- **Británie** se cítila ohrožena a vstoupila do války proti Německu
- německý útok se zastavil na řece **Marně** (3. – 10.9. 1914), nastala **zákopová válka** - trvala až do 1918

Východní fronta v roce 1914 - fronta rakousko-ruská

- **Rusové** za pomoci Francie zahájili ofenzívu - fronta až ke Slovensku
- převaha **Německa** – generál **Paul von Hindenburg** – obklíčení ruských armád v oblasti **Mazurských jezer** – jejich zničení
- **Rusové** v Haliči – porazili Rakousko-Uhersko - ustoupilo až ke Krakovu

Jižní fronta

- **rakousko-uherská** armáda X **srbská** armáda
- **Rakousko** – počáteční úspěchy vystřídaly od prosince ústupové boje
- **Srbsko** – na frontě vládne až do podzimu 1915 poměrný klid
- na stranu centrálních mocností se přidalo **Bulharsko** a **Turecko**
- je vytvořen **čtyřspolek** (**Rakousko-Uhersko, Německo, Turecko, Bulharsko**)

2. etapa (1915 - 1916)

bitva u Ypru (1915)

- poprvé použit chlór
- Němci poprvé použili otravný plyn (**yperit**)

1915- **Itálie** přešla na stranu **Dohody**

1916 - vznikla tak nová, tzv. **italská fronta**

západní fronta

- žádné závažné přesuny vojsk
- 1916 – vrchol bojů od února do prosince
- krvavá bitva u **Verdunu**
- v červnu 1916 uskutečnila **Anglie** a **Francie** protiútok na **Sommě**
- poprvé použity **tanky**

Východní fronta

1915 – **Němci** prolomili ruskou obranu – obsadili celou západní Ukrajinu, Bukovinu, část Běloruska a Litvu

- **reorganizace** ruské armády

léto 1916 – rozsáhlá **ofenzíva** proti rakousko-uherské armádě

- zpočátku byli neúspěšní
- změna - tzv. „Brusilovova ofenzíva" (léto 1916)

Rusové zvítězili, získali Bukovinu a Halič a způsobili Rakousko-Uhersku velké ztráty

- ruská obrana se hroutí až vlivem Říjnové revoluce 1917

srpen 1916 – vstup **Rumunska** do války – na straně Dohody

- bylo **poraženo** a rumunská naftová pole padla do rukou centrálních mocností

1917 - vstoupilo na straně Dohody do války **Řecko**

- byla rozpoutána **válka v koloniích a na mořích**
- bojovalo se v německých koloniích v Africe; v Tichomoří s Japonci
- **Turecko X Anglie** – boje o Dardanely
- boje v Mezopotámii, Sýrii, Egyptě
- došlo ke konfliktu britského a německého loďstva

3. etapa (1917 - březen 1918)

Východní fronta

- vyčerpaná, málo zásobená vojska
- dlouhotrvající válka = krize hospodářská a politická

válčící státy => hospodářství podřízeno válce => bída, demoralizace společnosti => hrozba **sociální revoluce**

1917 - obrat ve válce

- **Německo** se soustředilo na vedení ponorkové války, útočilo na vojenské lodě dohodových mocností i neutrálních zemí (**USA**)
- **Němci** potopili parník Louisitania

1917 – vstup USA do války

- **USA** finančně podporovaly **Dohodu**
- prezident USA **Wilson** vyhlásil 14 bodů **mírového programu** na poválečné uspořádání světa

Rusko – revoluce

válka ukázala **slabost Ruska**

- svržen car **Mikuláš II.**
- prozatímní vláda
- nastolena **republika** (chtěla pokračovat ve válce do vítězného konce)
proti je vláda **sovětů** - bolševici, menševici, eseři

dubnové teze – V. I. Lenin -program

- postup revoluce, moc jen v rukou sovětů, znárodnění průmyslu, pozemková reforma, vyřešení národnostní otázky, konec války – mír bez anexí
- otevřený boj sovětů proti prozatímní vládě

sídlo vlády – Petrohrad – **Zimní palác**

7. 11. 1917 – výstřel z křižníku Aurora – signál k útoku na zimní palác

Velká říjnová socialistická revoluce - svržení prozatímní vlády

- nástup sovětů => vojenská diktatura

vydání **dekretů** – **o půdě, o míru, deklarace práv národů Ruska**

- v čele vlády **V. I. Lenin** – jednal o konci války s Německem

separátní mír v Brestu Litevském – 3.3. 1918

- ztráta Pobaltí, Polska, části Běloruska, Rusové se museli stáhnout z Finska a Ukrajiny
- po říjnové revoluci Rusko z války vystupuje

=> **zaniká východní fronta**

4. etapa (březen - listopad 1918)

- přesun německých vojsk z východní fronty na západ
- německá fronta až u řeky Marne – II. bitva na **Marně** – **Němci** vytlačeni na sever
- vyčerpanost německé armády, nedostatek surovin , nástup čerstvých amerických sil => **obrat** ve válečné situaci => protiútok **Dohody**

v říjnu a listopadu 1918 centrální mocnosti **kapituluji**

- nejprve **Bulharsko** a **Turecko**
- **25. října** rakouský císař **Karel I.** informoval něm. císaře **Viléma II.**, že okolnosti ho donutily žádat o příměří
- **27. října** ministr zahraničí R-U posílá prezidentovi USA Andrásyho nótu
- přijímá podmínky, které jsou nutné k uzavření dohody
=> signál k rozbití monarchie a k národně-osvobozené revoluci
- **28. října** dochází k převratu v Praze, je vyhlášena ČSR
- **3. listopadu** kapitulovalo **Rakousko–Uhersko**
- **11. listopadu** kapitulovalo i **Německo**

11.11. 1918 – formální konec války

Výsledky 1. světové války

sociální a nacionální radikalismus

- radikalizace dělnictva, hlavně v poražených zemích
- největší nepokoje probíhaly v **Německu, Maďarsku, Bulharsku, Finsku a v Itálii**
- přeorientování průmyslu z válečného na jiný

=> **nezaměstnanost**

- v některých zemích docházelo k **pokusům o revoluci** bolševického typu - vyhlášeny „republiky rad“ (sovětů)

1918-21 - od sociální demokracie se odštěpilo levicové křídlo, začínají vznikat **komunistické strany** (radikálnější)

- národně-osvobozenecký boj v Rakousko-Uhersku
- národně-osvobozenecký boj v koloniálních zemích

zánik čtyř monarchií

- **Rakousko - Uhersko, Rusko, Osmanská říše, Německo**

vznik nástupnických států

- Rakouská republika
- Československá republika + Podkarpatská Rus
- Maďarské království
- státy vznikaly na **národnostním principu**

změny na mapě Evropy

- od Ruska se oddělila **Litva, Lotyšsko, Estonsko**
- obnovena **Belgie, Francie** dostala zpět **Alsasko a Lotrinsko**
- **Besarábie** připojena k **Rumunsku**

růst úlohy USA (konec hegemonie Evropy)

- USA věřitelem Evropy (Evropa zadlužena)
- **USA, Švédsko, Nizozemí a Švýcarsko** = finanční vítězové
- Evropa oslabena (vzestup zaznamenávají mimoevropské státy) - JAR, Kanada, Austrálie, Japonsko, Čína, Indie

=> zničení rovnováhy sil na evropském kontinentě

rozvoj vědy a techniky

Evropa v roce 1923

Vznik Společnosti národů (SN) (1920)

- měla zajistit mír, řešit problémy diplomatickou cestou
- řešení mezinárodních sporů jednáním a soudy (Haag)
- kolektivní bezpečnost
- **zakládající členové** – státy **Dohody + spojenci + neutrální státy**
= 42 států (i ČSR)
- sídlo – **Švýcarsko – Ženeva**

1926 - vstup **Německa** – do roku 1933 – **Hitler**

technické vynálezy a nové zbraně

- tanky, minomety, letadla, ponorky, vzducholodě, otravné plyny (chlór, yperit)

psychické trauma vojáků po návratu z války

romanopisci o válce

- **Hemingway, Remarque, Barbusse, Mann, Rolland; Hašek, Šrámek, Kopta, Langer**

Úkoly k procvičování:

1. Co se stalo pro Rakousko-Uhersko záminkou k vyhlášení války?
2. Vysvětli termíny zákopová válka, blesková válka.
3. Na kterých frontách se v Evropě bojovalo?
4. K jakým významným válečným událostem došlo v letech 1914 – 1916?

5. Kdy vstoupily USA do války? Co bylo bezprostředním podnětem?
6. Jak proběhla ruská revoluce a jaký byl její výsledek?
7. Proč zanikla v roce 1917 východní fronta?

Obr. 5

8. Uved' události vedoucí k ukončení první světové války.
9. Vyjmenuj výsledky a důsledky první světové války.

Zdroje:

ČORNEJ, Petr. Dějepis 3: Novověk. 1. vyd. Praha: 2001, SPN. ISBN 80-7235-172-9.

MANDELOVÁ, Helena. Novověk II: Dějepisné atlasy pro základní školy a víceletá gymnázia. 1. vyd. Praha: Kartografie, 2005. ISBN 80-7011-470-3.

VOLNÝ, Zdeněk a kol. Toulky minulostí světa, Desátý díl: Evropské národní státy, revoluční rok 1848, porevoluční normalizace, první světová válka, vznik moderního světa. 1. vyd. Praha: VIA FACTI, 2008. ISBN 978-80-904103-0-5.

DAVISON, Michael Worth. Kdy, kde, proč a jak se to stalo. 1. vyd. Praha: Reader's Digest Výběr, 1999. ISBN 80-902069-6-4.

ČAPEK, Vratislav a Jaroslav PÁTEK, Otto ZWETTLER. Světové dějiny II: , Díl druhý – Dějiny lidských civilizací od poloviny 17. století po současnost. 1. vyd. Praha: Fortuna, 1993. ISBN

Zdroje:

Obr. 1: *File:Franz ferdinand.jpg* [online]. Wikipedie:Otevřená encyklopedie [cit.2014-02-01]. Dostupné z: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Franz_ferdinand.jpg Creative Commons 3.0

Obr. 2: *File:Map Europe alliances 1914-en.svg* [online]. Wikipedie:Otevřená encyklopedie [cit.2014-02-01]. Dostupné z: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Map_Europe_alliances_1914-en.svg Creative Commons 3.0

Obr. 3: *File:Map Europe 1923-cs.svg* [online]. Wikipedie:Otevřená encyklopedie [cit.2014-02-01]. Dostupné z: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Map_Europe_1923-cs.svg Creative Commons 3.0

Obr. 4, 5, 6: Klipart z Office.com

Obr. 5: vlastní tvorba – všechna práva vyhrazena

Děkuji za pozornost.

Obr. 7

Gymnázium Nové Město na Moravě